

Motion till riksdagen

1985/86:A485

Agne Hansson m.fl. (c)

En sammanhållen skärgårdspolitik

Sverige har 270 mil kuster samt stora skärgårdar och otaliga öar. Det borde vara ett riksintresse att hålla dessa delar av vårt land starka och levande. I stället förs en politik som är så ologisk och dåligt samordnad att stora delar av vår skärgård riskerar att avfolkas.

Samtidigt som alla politiska instanser på såväl kommun-, läns- som riksnivå talar lyriskt om vikten av en levande skärgård, så fattar samma politiska instanser, eller under dem lydande statliga verk, beslut som försvårar, ja, ofta gör det omöjligt för skärgårdsborna att stanna kvar.

De viktigaste näringarna ute i skärgården är naturligtvis fiske och jordbruk. Därtill kommer småindustri, turistnäring, skogsbruk och vattenbruk. Beslutet om fritt handredskapsfiske längs ost- och sydkusten, det fortfarande gällande beslutet att inte permanenta det för öborna så viktiga transportstödet och en fastighetstaxering, som grundats på fastigheternas vackra utsikter och inte på avkastningsmöjligheterna och därför lett till orimligt höga taxeringsvärden, allt detta bidrar till att den regionalpolitiska satsning som många länsstyrelser gjort och gör i skärgården hotar att gå i kvav.

Skärgården avrustas

Den svenska skärgården är inte bara ett livsvillkor för en del av vår befolkning och underbara platser för trötta turister, den är också Sveriges yttersta utpost mot eventuella fiendeland. Det är skärgårdsbornas ögon och öron som skall hjälpa marinen att upptäcka och slå larm om någon kränker vårt svenska luftrum eller våra svenska farvatten. Men med den nuvarande politiken håller den på att tunnas ut.

Sjöfartsverket lade år 1960 fram ett program för en långt gående rationalisering av fyrväsendet innefattande åtgärder för omläggning till automatisk drift och övervakning och därmed sammanhängande avbemannning. 1960 fanns det sammanlagt 62 bemannade fyrplatser och dessutom 15 fyrskeppsstationer runt landets kuster. I dag är fyrautomatiseringen helt genomförd. Samtliga fyrar sköts från en centraldator i Norrköping. En driftsingenjör övervakar hela processen. På sikt räknar sjöfartsverket med att datorn i centralmonitorn blir så avancerad att den själv klarar av alla tekniska rutiner.

En centraldator kan aldrig ersätta alla de bortrationaliserade levande människor som med vakande ögon och stor lokalkännedom skötte en mängd uppdrag vid sidan om själva fyrvaktarjobbet.

1935 fanns det 95 lotsplatser. I dag är 30 kvar. Ett betydande antal arbetstillfällen och därmed åretruntboende har alltså försvunnit.

SMHI har rationaliserat genom att dra in bemannade väderstationer. 1980 drog man in stationen på Husarö och den på Rödkallen. 1981 Grundkallen. 1982 Sydostbrotten, 1983 Furuögrund och 1984 Smögen. I februari 1986 dras Visingsö in.

När tullverket ålagts att spara har det år efter år tittat på de små, utspridda verksamheterna i stället för att se efter vad det går att spara i de större orterna. Följden har blivit att socialdemokraterna i regeringsställning har lagt ned kustposteringarna i Arkösund, Piteå och Marstrand. Resultatet av detta är att hela Sankt Annas skärgård blivit utan närbelägen bevakning och att Piteå blivit vad man skulle kunna kalla en vit fläck på kartan. Det här drabbar både åretruntboende och turister genom minskade möjligheter för samhället att inskrida vid olycksfall, militära kränkningar, tjuvfiske, skogsbränder på öar osv.

Vägverket brister många gånger när det gäller att se till att det finns en god allmänväg fram till viktiga stödjepunkter vid kusten. Den sista biten kan utgöras av en dålig sekundär väg eller en enskild väg med påföljd att det blir svårare för bofasta, turister, militärer och tillsynsmyndigheter att snabbt komma ut till hamnar, båtar och försvarsanordningar. Naturvårdsområden bildas, men pengar att underhålla dem finns inte.

Andra myndigheter som är inblandade i skärgårdens infrastruktur är domänverket, fortifikationsförvaltningen, byggnadsstyrelsen och frivilliga räddningsorganisationer. De åtgärder som vidtagits har förmodligen ansetts riktiga ur resp. verks synpunkt, men de sammanlagda effekterna blir förödande. Arbetstillfällen försvinner, hus och öar ställs öde (huvuddelen av året) vårt svenska försvar mister en mängd frivilliga och kunniga stödjepunkter, och främmande ubåtar kan manövrera långt in i våra skärgårdar.

Försvarsaspekter kan också läggas på skärgårdspolitiken. Många av de krav som i dag i allt större utsträckning ställs på försvarsmakten i skärgårdsområdena har i hög grad sin grund i bristen på en samordnad skärgårdspolitik. Det svenska totalförsvarets resurser är i stor utsträckning vad det civila samhället kan erbjuda i form av personal, tjänster och varor. När det civila samhället genom åtgärder eller brist på åtgärder tvingar bofasta skärgårdsbor att "gå i land", då försvagas den svenska beredskapen. Försvaret av utarmade skärgårdar och tomma kuster kommer att bli dyrt för det svenska totalförsvaret när man i efterhand skall betala notan.

Länsstyrelsens roll

1982 fick vi en förordning om handläggning av vissa personalfrågor i statlig verksamhet utmed rikets kuster. Enligt denna förordning skall den myndighet som planerar inskränkning av personal som har direkt betydelse för tillsyn och övervakning av kusterna meddela berörd länsstyrelse. Om länsstyrelsen inte anser sig kunna godta förslaget skall den lämna ett yttrande med förslag om organisation, huvudmannaskap, finansiering och kostnadsfördelning vid fortsatt bemanning. Tanken är riktig men tyvärr är förordningen otillräcklig. Länsstyrelsen har varken befogenheter eller pengar för att fullfölja sitt samordningsansvar. Länsstyrelserna måste ha medel så att de kan göra de

undersökningar, ta de kontakter och föra de förhandlingar som behövs. Därefter måste regeringen eller någon annan central instans ta ansvar för att beslut kommer till stånd och att pengar ställs till förfogande för den part som får i uppdrag att sköta verksamheten.

Mot. 1985/86
A485

Utvecklingen sedan 1982

Sedan förordningen tillkommit har kustposteringarna i Piteå, Marstrand och Arkösund lagts ned. I Furusund har bemanningen på kustbevakningsstationen halverats (från 24 till 12 timmar) och sjöfartsverkets lotsstation har ersatts med ett farledsövervakningsfartyg. Fyrstationerna i Hanö och Utklippan på sydkusten har avbemannats. Idö lotsplats utanför Västerвик har avbemannats nattetid. Tullverket har framfört propåer om att lägga ned sambandscentralen i Kungshamn. Arbetsuppgifterna vid Hävringe lotsplats är inflyttade till Oxelösund.

I 1984/85 års budgetproposition anslog regeringen 450 000 kr. till tullverket för försöksverksamhet med regional ledningscentral i östra tullregionen. Centerpartiet motsatte sig detta. Att våra farhågor då var riktiga visar sig nu när tullverket aviserat indragning av nattpassningen vid Gryts sambandscentral. Om och när detta blir ett faktum finns vissa tider på dygnet inget seende öga i havsbandet från Landsort till Ölands norra udde, Stockholm undantaget. Skulle det gå så illa att tullverket får tillstånd att helt avveckla sambandscentralen i Gryt, har den sista sambandscentralen på ostkusten lagts ned. Däremot är nu sagt att Svenska Högarna, Nidingen, Stora Karlsö, Gotska Sandön och Söderarm fortfarande är bemannade genom samarbete mellan olika intressenter. Dessa exempel visar att det går att få positiva lösningar till stånd genom samarbete mellan olika medintressenter om viljan finns. Men exemplen visar också att vägen dit i dag är alltför krånglig. Det finns inga utarbetade rutiner att följa.

Samordning krävs

För att stoppa den successiva avfolkningen av våra kuster och öar och för hela landets bästa behålla och utveckla en levande skärgård måste det till en riksomfattande samordning av samhällets olika insatser i dessa delar av vårt land. Denna samordning skall förhindra att de positiva satsningar många länsstyrelser gör i "sina" skärgårdar omintetgörs av andra samhälleliga beslut. Denna samordnande instans skall också förhindra att skärgården avfolkas genom att olika statliga verk var för sig vidtar åtgärder som för resp. verk kan förefalla rimliga men som sammantagna bidrar till kustbygdernas avfolkning. Vidare skall denna samordnande instans kunna "ta hand om" länsstyrelsernas samordningsförslag och ha makt och medel att genomföra dessa för det mesta mycket vettiga förslag.

I Finland har man uppmärksammat de här problemen och tillsatt en skärgårdsdelegation i anslutning till handels- och industriministeriets kansli. Vi hänvisar i det sammanhanget till den lag om främjande av skärgårdens utveckling som trädde i kraft den 1 januari 1984 i Finland.

Med anledning av vad vi ovan anført hemställer vi
att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad
som i motionen anförts om åtgärder för att samordna skärgårdspoliti-
ken.

Stockholm den 27 januari 1986

Agne Hansson (c)

Pär Granstedt (c)

Karl-Anders Petersson (c)

Gunnar Björk (c)

i Gävle

Kjell A. Mattsson (c)

Larz Johansson (c)

P.-O. Eriksson (c)